

EVALUAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN CONDIȚIILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI LA DISTANȚĂ

EVALUATION OF THE QUALITY OF EDUCATION IN DISTANCE LEARNING

Evelina GOROBET,

*Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău,
Cercetător științific, doctorand (MOLDOVA)*

E-mail: evelinagorobet@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0122-5362

Anatoli CAUȘAN,

*Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău,
Cercetător științific, doctorand (MOLDOVA)*

E-mail causan@list.ru

ORCID ID: 0000-0002-0346-5167

Corina CAUȘAN,

*Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Doctor în economie, Conferențiar universitar (MOLDOVA)*

Email: kausankorina@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5021-6473

CZU: 37.018.43

Rezumat

Criza coronavirusului a coincis cu actualizarea și adoptarea noilor direcții în dezvoltarea învățământului, care impun și noi cerințe pentru evaluarea calității educației. Printre acestea, digitalizarea iese în prim plan. Tranziția masivă a educației către un format de învățământ la distanță, împreună cu dezvoltarea rapidă, sofisticarea și utilizarea tehnologiilor digitale, precum și implementarea activă al acestora în procesele educaționale, au dus la o nevoie urgentă de creare și implementare a unor instrumente digitale de evaluare a calității învățământului în mediul online. În prezent, evaluarea calității educației online este o provocare la toate nivelurile de învățământ. Nu este o coincidență faptul că evoluțiile în acest domeniu au loc în diferite țări. În diferite țări se dezvoltă instrumente de testare digitală, mecanisme de supraveghere, tehnologii de monitorizare a claselor virtuale (de exemplu, Digital Teach) și altele.

Cuvinte-cheie: educație, evaluarea educației, calitate, promovarea digitalizării, evaluarea calității educației.

Abstract

The Coronavirus Crisis coincided with the updating and adoption of new directions in education development, which imposed new requirements quality of education assessment.

Among them, digitization comes to the fore. The massive transition of education to the distance learning format, together with the rapid development, sophistication and use of digital technologies, as well as their active implementation in educational processes, have led to an urgent need for the creation and implementation of digital assessment tools of the quality of education in the online environment. Currently, evaluating the quality of online education is a challenge at all levels of education. It is no coincidence that developments in this field are taking place in different countries. Digital testing tools, surveillance mechanisms, virtual classroom monitoring technologies (e.g. Digital Teach) and others are being developed in different countries.

Keywords: *education, education evaluation, quality, digitalization promotion, education quality evaluation.*

Digitalizarea, împreună cu necesitatea dezvoltării noilor competențe, reprezintă o provocare pentru evaluarea calității de a crea mecanisme de "evaluare a neconformităților". Competențele actuale necesare pentru adaptarea la realitățile învățământului contemporan sunt competențe transversale, competențe universale, competențe 4K, caracteristici noncognitive, competențe pentru lucrul cu tehnologiile digitale și pentru lucrul într-un mediu digital.

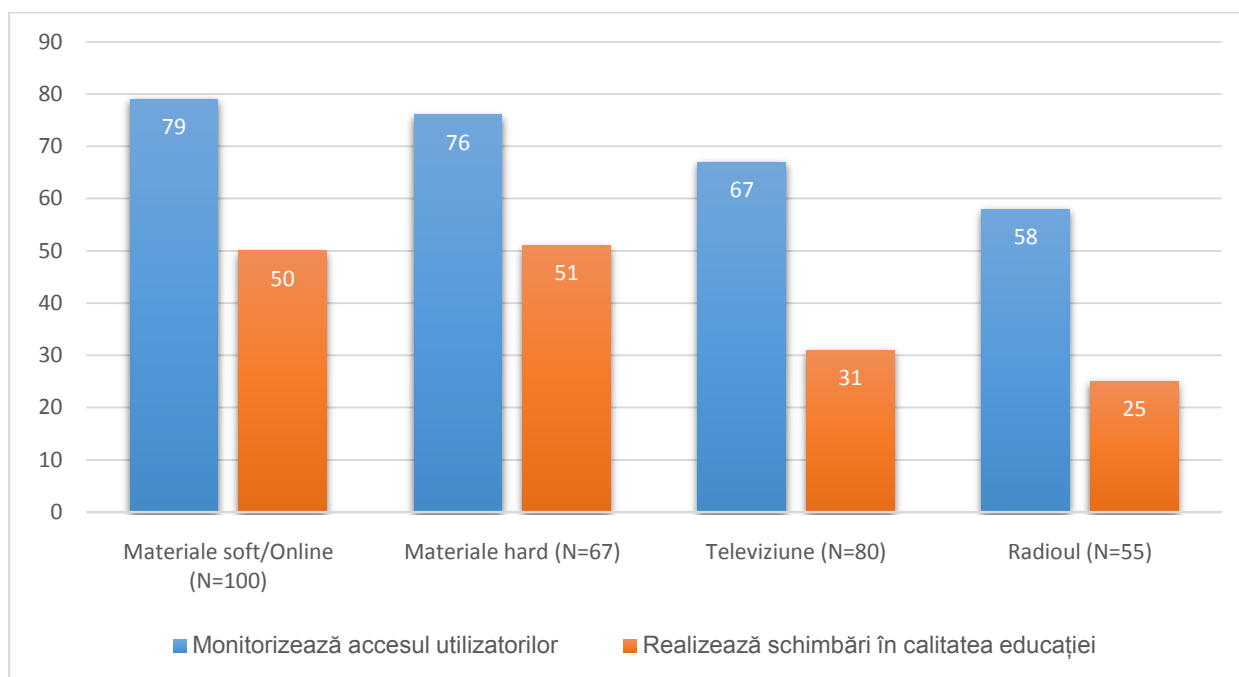
Tigran Schmis, manager de proiect în domeniul educației, specialist principal în educație la Banca Mondială, menționează că "Noua realitate a Coronavirusului a dus la actualizarea la apariția unor noi provocări pentru ECE. În acest context, există, fără îndoială, o importanță continuă a abordărilor conceptuale privind noțiunea de "educație de calitate", dar cel mai mare interes astăzi se află în domeniul practicii, în care sunt operaționalizate." [7, p. 45]

În ultimul an de pandemie, sistemele de educație au suferit o schimbare tectonică, care a accentuat unele probleme, dar a deschis și noi oportunități. Această "nouă realitate" nu va fi probabil temporară, ci va transforma sistemele de educație și, odată cu acestea, sistemele de evaluare a calității educației.

Tendențele generale aduse de pandemia COVID-19 în 2020 nu sunt legate doar de schimbările în formatul examenelor finale, ci se referă la dezvoltarea sistemului de evaluare a calității în genere. Aceste noi tendințe au generat schimbări mai ample și mai profunde care se petrec deja în diferite sisteme sociale, inclusiv în procesul educațional, cauzând schimbări majore în termeni de structură și conținut, bazate pe noi forme și mecanisme de interacțiune și comunicare între participanții la procesul educațional: elevi, profesori și părinți. [1, p.18]

Părinții devin participanți tot mai implicați în procesul educațional, care nu doar că au aderat la sistemul educațional (normativ și formal), dar și-au asumat responsabilități și au preluat o parte din activitățile educaționale. În timp ce în primăvara anului 2020, cei mai mulți dintre ei erau mai degrabă pasivi ("voi ne spuneți, noi facem"), în toamna anului 2020, majoritatea au devenit implicați, asumându-și un rol activ în acest proces.

În urma unei analize extrem de stresante la toate nivelurile de educație, a devenit clar că evaluarea calității este una dintre cele mai mari provocări în această tranziție. Astfel, conform sondajelor realizate de Banca Mondială, UNESCO și UNICEF, doar 50% dintre țări au evaluat calitatea învățării online și a învățării prin intermediul pachetelor de învățare la domiciliu. În cazul utilizării televiziunii și radioului, proporția a scăzut la o treime și un sfert. (Fig.1)

Figura 1. Procentul de țări (din 118 țări din lume) ce monitorizează accesul utilizatorilor și evoluează calitatea învățământului în format online, 2020

Sursa: UNESCO-UNICEF-World Bank Survey on National Education Responses to COVID-19 School Closures.¹

Implicarea părinților a început a fi vizibilă după ce aceștia și-au asumat responsabilitatea pentru alegerea și organizarea de traseului educațională a copiilor lor. În acest sens, natura educației școlare nu numai că s-a schimbat, dar au apărut și noi întrebări și provocări în ceea ce privește calitatea educației.

Practica și numeroasele studii demonstrează că evaluarea calității educației în învățământul la distanță a devenit unul dintre cele mai dificile domenii din punct de vedere pedagogic. A fost înregistrat un deficit de comunicare între actorii procesului educațional. Cadrele didactice nu primeau feedback despre succesele școlare a elevilor, însușirea noilor materii, reușita academică, etc., iar managerii instituțiilor de învățământ nu primeau informații despre însăși decurgerea procesului educațional și care dintre domeniile procesului educațional necesitau o atenție și un sprijin suplimentar.

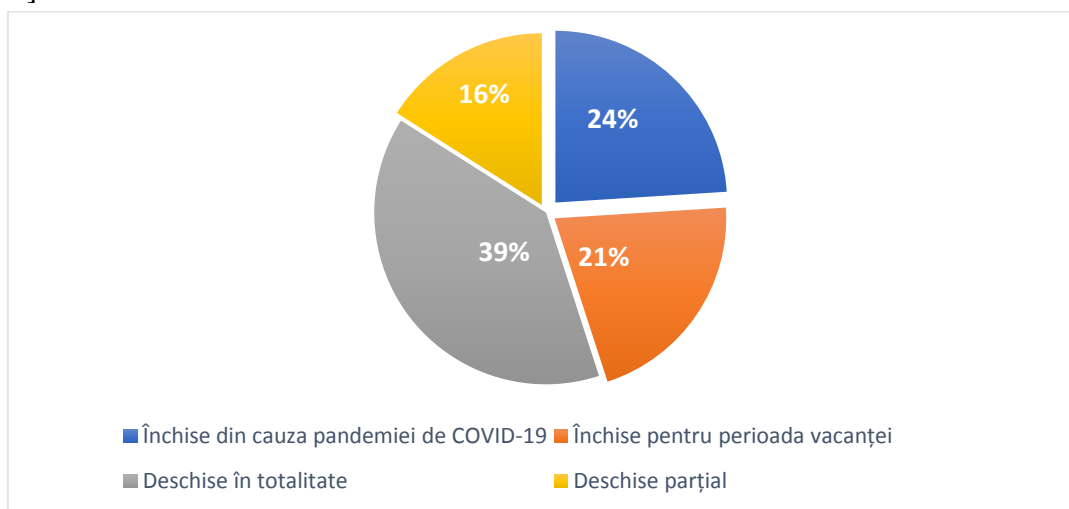
Este evident faptul că în cazul unei pandemii, deschiderea școlilor se dovedește a fi mult mai dificilă decât închiderea lor. Factorii de decizie din domeniul educației se confruntă cu o alegere complicată între reducerea riscului de răspândire a virusului și limitarea accesului la educație, pe de o parte, și reluarea unei educații tradiționale, pe de altă parte.

Odată cu începerea noului an școlar, aproximativ jumătate dintre țări au redeschis școlile. Pe măsură ce pandemia evoluează, diferite state ale lumii adoptă strategii diferite: unele redeschid școlile pentru doar anumite grupuri de copii, altele pentru anumite niveluri de educație, în timp ce un procent dintre ele nu le redeschid deloc.

Datele UNESCO privind închiderea școlilor din cauza pandemiei începând cu 8 septembrie 2020 arată, că: din 210 țări, 21% dintre școli sunt închise pentru vacanțele școlare

¹ Valorile procentuale din grafic reprezintă medii simple pentru numărul de țări care utilizează metoda respectivă

planificate. Școlile închise sunt programate pentru pauză, 24% sunt închise din cauza pandemiei. În aproximativ 28% dintre țări, școlile sunt închise pentru pauză, 24% sunt închise din motive de pandemie, 16% sunt deschise parțial și 39% sunt deschise în totalitate (figura 2). [11]

Figura 2. Situația instituțiilor de învățământ la începutul lunii septembrie 2020 (%) [11]

O mare parte din țări (aproape 40 la sută) în care învățământul a fost reluat cu 100% prezență la clasă, indică faptul că sistemele de învățământ din multe țări încearcă să revină la modelul vechi de organizare a educației. Acest lucru variază de la țări mai puțin dezvoltate, ca cele din Africa Subsahariană și Asia de Sud, la țări mai dezvoltate, din Orientul Mijlociu și Africa de Nord.

De exemplu, în Africa și Asia Centrală, dar și statele membre încearcă să reinventeze vechiul mod de a face lucrurile mai bune. Țările precum Austria, Belgia, Danemarca, Estonia, Germania, Luxemburg, Ungaria, Letonia, Olanda, Noua Zeelandă, Norvegia, Suedia și Noua Zeelandă, sunt un exemplu de implimentare a noilor modificări legate de performanța educației. De asemenea, este demn de remarcat faptul că Republica Moldova se află și ea în grupul țărilor care și-au deschis complet unitățile de învățământ la începutul lunii septembrie.

Să luăm în considerare schimbările din sistemul educațional moldovenesc și modelele existente sau care au apărut în timpul pandemiei în străinătate: în Statele Unite, Marea Britanie, Noua Zeelandă, Australia și China [10, p. 54].

Învățământul la distanță forțat în masă a devenit unul dintre principalele repere al Strategiei 2020. [10, p. 39] În primul rând, a avut loc o reducere critică a interacțiunii personale între elev și profesor. În același timp, a devenit mai dificilă determinarea gradului de implicare a elevilor în procesul educațional și a capacității de a monitoriza progresul individual al elevilor. Aceste două probleme devin provocări majore pentru evaluarea obiectivă a calității educației în întreaga lume.

Ce a fost "la îndemână" în clasă, atunci când profesorul putea vedea în timp real ce se întâmplă cu fiecare elev din clasă în timpul discuțiilor despre materialul educațional, rezolvării sarcinilor, efectuării temelor etc., nu mai este „la îndemână” profesorilor într-un mediu de învățământ la distanță.

Toate cadrele didactice, începând școlile primare până la profesorii universitari, au simțit impactul trecerii din formatul față în față la cel online. Procesul de evaluare a calității în

aceste condiții s-a adeverit a fi aproape imposibil și au trebuit introduse măsuri urgente în vederea reluării corecte a procesului de evaluare al rezultatelor academice a elevilor.

Acesta problemă majoră, însă, s-a suprapus și cu celelalte provocări secundare descrise mai jos, ceea ce a îngreunat semnificativ managementul procesului de evaluare a calității:

- Conexiunea slabă la internet: în majoritatea cazurilor, nici părinții pe de o parte, și nici instituțiile educaționale pe de altă parte, nu au fost pregătite de trecerea bruscă la învățământul online;
- Creșterea controlului din partea părinților și a tutorilor (în special în cazul copiilor);
- Capacitatea redusă a părinților de a sprijini bunăstarea copiilor lor din cauza izolării sociale;
- Creșterea nevoii de sprijin suplimentar pentru copiii cu nevoi educaționale speciale;
- Inegalitățile în ceea ce privește accesul elevilor la tehnologie, inclusiv la internet și la dispozitivele necesare pentru a sprijini învățarea.

Majoritatea acestor probleme, desigur, nu sunt noi, ci doar în era învățământului la distanță și a învățării online. De fapt, aceste probleme rămân "provocări" permanente pentru sistemul educațional, existente și în afara contextului pandemic. Cu toate acestea, trecerea la învățământul la distanță, unde profesorul are mult mai puține oportunități de a comunica și interacționa cu elevii săi în mod direct, a majorat amploarea, gravitatea și impactul negativ al acestor probleme asupra calității educației. Condițiile actuale de învățare la distanță au necesitat o reorganizare majoră a sistemelor educaționale la diferite niveluri - de la sala de clasă la o întreagă organizație educațională - în întreaga lume.

Deja astăzi, experiența din diferite țări evidențiază principiile cheie care se desfășoară în diferite state. Printre acestea se numără, în primul rând, centrarea pe elev, care se manifestă printr-o îndepărtare de activitatea colectivă a copilului, unde rolul important îl juca factorul de interacțiune într-un grup mare sau mic, la comunicarea directă sau indirectă. Acest principiu afectează toate aspectele procesului educațional: de la organizarea spațiului de lucru până la programul educațional și evaluarea rezultatelor acestuia. Rolul și organizarea spațiilor fizice (școală - casă), a spațiilor mentale (spațiul public și individual) și a spațiilor temporale se schimbă.

În al doilea rând, este o proiectare multi-rol a procesului de învățare pentru elev, ceea ce îl determină pe elev să fie implicat activ în procesul de învățare și nu îl limitează doar la participarea pasivă al acestuia la perceperea informațiilor și la realizarea de teme.

Următorul principiu este cel al managementului "accelerat" sau "operațional", prin care, din cauza imposibilității planificării pe termen lung, sistemele de învățământ au trecut la mecanismele de reacție rapidă și de control cu ciclul scurt. Comunicarea, analiza situației curente, clarificarea rapidă a scopurilor și obiectivelor, redefinirea "regulilor jocului" și controlul programului devin cele mai importante elemente de management într-o situație de criză care necesită o re-inginerie și o ajustare periodică și foarte rapidă a proceselor în cadrul aceluiași ciclu educațional (uneori de mai multe ori pe an școlar).

La acest moment se face posibil să vorbim despre natura benefică și perspectivele pozitive ale acestor practici de management. Este deja o practică pozitivă și promițătoare, deoarece oferă informații într-un timp foarte scurt despre ceea ce se întâmplă cu elevii, despre

starea lor, și permite luarea unor decizii rapide pe baza acestora. Este vorba, fără îndoială, de noua experiență și cultură a interacțiunii care a apărut în contextul pandemiei între participanții la procesul educațional.

Și ultimul principiu, al patrulea, este acela de a împrumuta și de a utiliza mecanisme și instrumente de succes din alte subsisteme. Criza i-a obligat pe toți profesorii, la toate nivelurile și tipurile de învățământ, să se uite la ceea ce se întâmplă în apropiere și să învețe din experiența vecinilor lor pentru a face față propriilor provocări. Ideea este de a construi mecanisme de interacțiune și cooperare cu părinții în ceea ce privește dezvoltarea individuală a copiilor. Multe instituții de învățământ superior au început să formeze mai mulți profesori în domeniul pedagogiei. Cu alte cuvinte, o nouă sinergie, o nouă realitate a întregului sistem educațional sa făcut acum vizibilă, dar care mai așteaptă încă o cercetare și o evaluare mai detaliată.

Reorganizarea sistemelor de învățământ a variat de la țară la țară, de la regiune la regiune și chiar de la instituție la instituție. *Se pot distinge trei modele principale ale acestei transformări educaționale digitalizate.*

Primul model poate fi numit în mod convențional "Noi stingem focul". În acest caz, întregul sistem existent normele formalizate (sistemul de clase și lecții, examene, curriculum) sunt pur și simplu transferate într-un format online, fără a se adapta la particularitățile acestui format și fără a ține cont de tendințele externe care afectează toate procesele participanților la relațiile educaționale. Acest model este urmat de 2/3 din sfera educațională din întreaga lume.

Cu toate acestea, există deja scenarii alternative. De exemplu, încă din primăvara anului 2020, SUA, urmată de Marea Britanie, China și Australia, au început să își revizuiască abordarea procesului educațional. Unul dintre modelele implementate în aceste țări este învățarea prin mijloace de comunicare la distanță. Este în continuare o școală condusă de profesori, centrată pe profesori. Profesorul, școala este tutorele tuturor căilor de comunicare/interacțiune. Accentul se pune în principal pe crearea unui feedback eficient prin intermediul mijloacelor de comunicare accesibile publicului. Evaluarea devine un element obligatoriu în fiecare acțiune.

Tehnologiile online sunt doar un instrument de susținere a procesului educațional, compensând imposibilitatea interacțiunii față în față. Sunt reținute elemente ale procesului de învățare, cum ar fi implicarea maximă a elevilor în munca de grup și individuală, crearea (în perechi sau în grupuri mici) a unui produs la sfârșitul fiecărei lecții, utilizarea unei game complete de instrumente de evaluare cu miză redusă.

Cel de-al doilea model este învățarea online în medii special create. Principala diferență față de modelul anterior este că procesul de învățare este gestionat și controlat de către cel care învață. Rolul acestuia poate fi pasiv (folosind MOOC, de exemplu), sau activ (folosind MOODLE, de exemplu), dar întotdeauna se evaluează cu o notă. Mediul de învățare îi permite celui care învață să își individualizeze procesul de învățare, inclusiv prin participarea la alegerea propriei strategii educaționale. Acest model nu implică dezvoltarea unor sisteme complexe pe mai multe niveluri și a unor platforme educaționale speciale. Se bazează pe utilizarea unor instrumente de bază, cum ar fi Zoom. Acest model este recunoscut în multe universități americane de top, inclusiv Harvard, și este implementat și în școli. În acest caz, profesorul are mai degrabă un rol de consilier. El oferă sprijin pentru procesul

educațional, adică este mai mult un tutore decât un profesor. Elementul cheie este reprezentat de bibliotecile de cursuri video și de materiale de testare, care sunt utilizate în diferite configurații de programe.

Serviciile care le oferă studenților acces la astfel de biblioteci sunt utilizate în mod activ. În cadrul acestui model se utilizează o varietate de instrumente de evaluare, dar accentul se pune în principal pe evaluările cu miză mare: cel care învață primește un certificat la final, care are greutate în contextul notelor finale.

Serviciul Național de Orientare pentru Profesorii Americani deja în luna aprilie 2020 a dezvoltat și a lansat o tehnologie completă pentru munca educatorului în acest mod, utilizarea unei varietăți de instrumente de sprijin informațional pentru profesori și, printre altele includerea unui ciclu vizibil de management operațional, atrăgând atenția asupra rolului și importanței sporite a mecanismelor de feedback și a sistemelor de evaluare a calității.

Un scenariu la fel de interesant de reorganizare a învățământului poate fi văzut în Australia, unde decizia privind alegerea strategiei a fost lăsată la latitudinea fiecărei regiuni. Astfel, în prezent, în țară există patru modele: Educație convențională față în față (în clasă) acolo unde situația epidemiologică o permite (zone mici și izolate unde oamenii se simt în siguranță); serviciile guvernamentale de învățământ la distanță (echivalente online); învățământul independent la domiciliu, care implică un rol activ al părinților; și învățământul la distanță condus de școală. Acestea fiind spuse, australienii notează, că învățământul la distanță, perceput de toată lumea ca o inovație, nu este unul nou și în țara lor. Rolul temelor pentru acasă, care a fost oarecum controversat într-o situație exclusiv față în față, revine în mediul educației la distanță. În timpul pandemiei, întreaga lume a început să se întoarcă la temele pentru acasă, care devin una dintre principalele instrumente de feedback.

Toate modelele menționate mai sus se concentrează pe suportul informațional nu numai pentru elev, ci și pentru profesori și administratori. Centrele de dezvoltare a produselor informaționale și metodologice au devenit nu numai agenții naționale, ci și cele mai importante agenții de profil din lume sau universități, de exemplu Stanford sau Harvard.

Al treilea model "Regulile jocului" presupune:

- modele de feedback rapid, operațional, care includ chestionare scurte, teste, sondaje online;
- multitudinea opțiunilor în loc de teste standard. Serviciile electronice dispun acum de un set bogat de tipuri de întrebări care nu se rezumă doar la cele cu alegere unică sau multiplă. "Corectitudinea" nu mai este definiția conceptului, procesul de gândire creativă în sine devine o prioritate. Instrumentele digitale profită de oportunitățile oferite de răspunsul cu ajutorul unui dispozitiv bazat pe web (spre deosebire de un dispozitiv de clicker fizic). De exemplu, aplicația *Poll Everywhere* are tipuri de întrebări de tip "Word Cloud" și "Clickable Image", iar *Learning Catalytics* susține diferite tipuri de întrebări care implică grafice (de exemplu, desenarea unui grafic al unei funcții);
- Note finale ergonomice, cu standarde ridicate de responsabilitate și conștientizare (examene online de 24 de ore, cu o medie a notelor care se bazează mai degrabă pe un punctaj mai mare decât pe un punctaj mai mic).

Pentru ca aceste instrumente să funcționeze eficient, trebuie îndeplinite anumite condiții prealabile:

- formalizarea (descrierea) și transmiterea așteptărilor către toți participanții la procesul educațional. Această cerință rămâne problematică pentru țările post-sovietice. Sistemele educaționale școlare s-au concentrat pe tranziția către modalitățile la distanță, în loc să doteze elevii și părinții cu un complex metodologic (un manual de utilizare) cu care să poată să navigheze și să se orienteze singuri în procesul educațional. Materialele de testare și măsurare ar trebui să devină parte a acestor "manuale;
- descrierea și comunicarea diferitelor roluri către elevi. Este important să se descrie și să se comunice elevilor toate acțiunile pe care ei urmează să le întreprindă și toate rolurile pentru care vor fi responsabili;
- scenariile și procedurile originale pentru lecțiile individuale și procesele de învățare sunt importante și trebuie descrise în detaliu, utilizând principiul instruirii diferențiate. Detaliile a scenariului este condiția de bază pentru promovarea și utilizarea gratuită a acestuia de către diferiți utilizatori;
- schimbări în spațiu-timp, ceea ce necesită introducerea și dezvoltarea de instrumente de planificare (de exemplu, dispozitive mobile de planificare, instrumente de planificare bazate pe internet).

O schimbare a spațiului temporal, care determină necesitatea de a pune în aplicare și de a dezvolta instrumente de planificare (de exemplu, planificatoare mobile, sincronizate cu instrumente de bază pentru învățare și evaluare). Acest nou mediu, această cultură nouă nu este legată doar de online. Tendințele care au apărut și au fost actualizate în contextul crizei pandemice, vor determina principalii vectori în dezvoltarea educației în următorii ani. Devine tot mai evident faptul că, în anii următori, traiectoria întregului sistem educațional se va baza pe aceste tendințe.

Articolul analizează diverse scenarii de examinare pe exemplul mai multor țări străine (România, Arabia Saudită, Ungaria, SUA, Rusia, Marea Britanie, Finlanda, China etc.), în principal sunt evidențiate examenele de absolvire a școlii și examene de admitere la universitate. De asemenea, se analizează modul în care schimbările din sistemele educaționale în contextul pandemiei au afectat utilizarea sporită a tehnologiilor digitale în procedurile de evaluare.

Sursele pentru această analiză includ o serie de publicații de specialitate precum și de pe site-urile oficiale ale țărilor și din presa internațională.

Principala sursă este studiul UNESCO realizat în aprilie 2020 și include rezultatele unui sondaj efectuat în rândul reprezentanților din 118 țări cu privire la strategiile de examinare și alte proceduri de evaluare a calității educației la sfârșitul anului școlar [12]. Aceasta este propus și admisibil pentru Republica Moldova.

Modificările au fost însoțite de activități de informare extinse [13, 14, 15, 16, 17]. Deciziile, regulamentele cadru, curricularele și dispozițiile adoptate, au fost plasate pe pagina oficială web al ministerului și publicate pe rețelele de socializare, de ex. Facebook. Cu toate că toate deciziile au fost bine argumentate, totuși acestea au stârnit și un val din nemulțumiri atât de din partea instituțiilor de învățământ cât și din partea părinților. În general, atitudinea publicului larg a fost neutră. Oamenii au cântărit riscurile implicate, având în vedere nivelurile de incidență a bolii în acel moment, și au făcut alegerea.

Lipsa actuală de soluții universale în domeniul asigurării calității în învățământul la distanță nu permite o viziune clară asupra modelului general pentru dezvoltarea ulterioară a

sistemului ECE. Calitatea evaluării depinde esențial de metodele și procedeele utilizate. Metodele tradiționale de evaluare (examele cu bilete, lucrările de control) nu mai pot fi valabile pentru evaluarea în mediul online. Tehnologiile informaționale ne vin în ajutor la acest capitol. Însă, pe lângă avantajele de utilizare (posibilitatea de a evalua un număr mare de studenți într-un interval de timp scurt, gradul înalt de obiectivitate, posibilitatea de a urmări progresul studenților), testele computerizate tradiționale au un șir de limite: orientarea la o personalitate omogenizată, imposibilitatea de a individualiza procesul de testare; necesitatea de a parcurge toate sarcinile testului; gradul mic de precizie al evaluărilor; lipsa motivării pentru evaluare la studenții cu o pregătire slabă la cei cu o pregătire foarte înaltă. Căutarea căilor de ridicare a eficienței testelor reprezintă o problemă didactică importantă. În ultimii ani în literatura pedagogică se discută conceptele teoriei învățării adaptive și, drept consecință, conceptele teoriei evaluării adaptive. Chiar și înainte de pandemie, era clar că lumea se îndreaptă spre testele computerizate. Georgia, România, Ungaria, Italia, Spania, Suedia, Elveția s.a., încercă să introducă sistemul de testare CAT - Computer Adaptive Testing [3, p. 5]. TAC are avantajul de a propune itemi diferențiați în funcție de succesul activităților desfășurate de evaluat. Testarea adaptivă poate fi comparată cu o testare orală de bună calitate [4, p. 8]. Ea nu numai realizează o evaluare obiectivă a nivelului de pregătire a studentului, dar permite depistarea cunoștințelor slabe. În baza rezultatelor testării pot fi acordate recomandări pentru îmbunătățirea procesului de instruire. Utilizând conceptul zonei dezvoltării proximale [2, p. 6], testele adaptive asigură învățarea adaptivă cu activități de evaluare și corecție individuală. TAC permite realizarea eficientă a evaluărilor ritmice ale studenților și informarea lor în mod operativ asupra progreselor realizate în procesul de învățare, fapt ce contribuie la efectele educative ale evaluării și la motivarea studenților pentru învățare. Utilitatea testării adaptive reiese din necesitatea raționalizării testării tradiționale. Practica de testare demonstrează că este inutil ca unui student bine pregătit să i se administreze itemi cu o dificultate redusă, deoarece probabilitatea răspunsului corect este mare, iar sarcinile facile nu posedă un potențial evident de dezvoltare. În mod simetric, este inutil să i se administreze unui student cu o pregătire slabă, itemi dificili, deoarece probabilitatea răspunsului incorect este mare și este cunoscut faptul, că sarcinile dificile și foarte dificile reduc motivația învățării multor studenți. Administrarea itemilor, care corespund nivelului de pregătire al studentului, măresc considerabil exactitatea măsurii și minimizează timpul individual de testare până la 5-10 minute [18].

În Armenia, Belarus, Kazahstan, Uzbekistan, testul nu a fost un sistem obligatoriu, ci un test online - fix.

Problema tranziției către un format online, ridică necesitatea de a defini obiectivele acestei tranziții. Experiența acestor țări a arătat că, cu o organizare sanitară și epidemiologică competentă, nu există o explozie de morbiditate, iar siguranța academică a fost chiar consolidată, deoarece distanța dintre cei care susțin testele a fost mărită pentru asigurarea distanței sociale, ceea ce a eliminat aproape în totalitate posibilitatea de a trișa.

Cu toate acestea, testarea adaptivă este soluția evaluării cunoștințelor în viitor, dar tranziția la noul sistem necesită distrugerea aproape completă a vechiului sistem. Acest lucru ridică din nou problema obiectivelor.

Tabelul 1. Condiții și caracteristici ale modelelor de examinare

în țările din întreaga lume

Model pentru organizarea examenelor	Condiții/particularități de punere în aplicare a modelului	%
1. Desfășurarea examenelor fără modificarea termenelor, termene limită	- Asigurarea măsurilor de securitate - Posibilitatea de a organiza examenele în termen scurt	10
2. Amânarea examenelor la o dată ulterioară, termen limită	- Asigurarea măsurilor de securitate - Alinierea cu calendarul campaniei de admitere la universitate - Aplicarea testelor finale de verificare a cunoștințelor - Reducerea numărului de elevi care susțin examenul - folosirea doar a examenului de admitere în instituțiile de învățământ superior și care nu se iau în calcul pentru obținerea certificatului de absolvire a școlii	15
3. Transferul procedurii de examinare în online	- Disponibilitatea infrastructurii tehnice necesare - Experiență în organizarea de examene online - Posibilitatea de a susține examene la domiciliu - Aplicarea tehnologiei de supraveghere cu ajutorul inteligenței artificiale, - Alt format de utilizare a manualelor și a altor materiale didactice (de ex. aplicații online) - Organizarea de către universități a mai multor etape de examene (teste de subiecte și interviuri)	55
4. Eliminarea examenelor și utilizarea de date alternative	- Utilizarea mediei generale pentru toți anii - Utilizarea mediei generale pentru ultimul an - Desființarea fazei de primăvară a examenelor, în cazul în care este disponibilă o a doua fază de toamnă - Utilizarea examenelor finale pentru nivelul gimnazial de învățământ (clasa a 9-a)	20

Sursa: elaborat de autori în baza datelor, Reimers, Schleicher [9].

Autorii afirmă, că conform condițiilor și caracteristicilor modelelor de examinare din țările din întreaga lume în 2020, acestea au fost fie anulate, fie desfășurate în regim prescurtat. Exemplul monitorizării naționale a calității educației poate ilustra acest aspect în contextul practicii europene. Acestea sunt utilizate pentru a informa politica și acțiunile în domeniul educației la nivelul sistemelor naționale de educație. Autorii menționează, ca o lecție importantă pe care sistemele naționale de educație o pot învăța din experiența anului 2020, este că sistemul educațional ar trebui să încurajeze utilizarea activă a instrumentelor și serviciilor digitale în cadrul procedurilor de evaluare. La fel, să aibă mai multă încredere în profesor și în școală prin delegarea evaluării cunoștințelor elevilor către acesta.

Pentru a rezuma o trecere în revistă a experienței unor țări străine în organizarea examenelor de finalizare a studiilor și a examenelor de admitere în context pandemic, sintetizăm condițiile și caracteristicile care stau la baza punerii în aplicare a unui anumit model în anumite țări (tabelul 1). Este clar că în practică au fost utilizate diferite modalități de organizare a examenelor, ținând cont de contextul național. Țările au ales intervențiile și opțiunile care li se potrivesc cel mai bine, luând în considerare factori precum calendarul

academic, disponibilitatea tehnică a infrastructurii necesare, programele și curiculile de învățământ și procesul de evaluare.

În general, trebuie remarcat faptul că țările au căutat în primul rând să abordeze problema examenelor naționale, de care depinde soarta elevilor și care nu este întotdeauna posibil să le eliminăm complet. Examenele de la sfârșitul școlii și, cu atât mai mult, pentru admiterea în instituțiile de învățământ superior sunt proceduri de evaluare cu miză mare, de care depinde, în mare măsură, soarta și traiectoria educațională a elevilor. În majoritatea cazuri, aceste examene sunt destul de greu de eliminat sau de înlocuit cu unele comparabile din punct de vedere calitativ. Prin urmare, să analizăm principalele modele de examinare (evaluare) care au fost puse în aplicare de către țările europene în contextul pandemiei mondiale. Patru modele de examinare pot fi identificate în baza publicațiilor UNESCO și a opiniilor experților internaționali.

Tablul 2 Algoritm de evaluare a modelelor de examinare

Modelul	Activitățile	Rezultatul implementării
1. Desfășurarea examenelor fără reprogramare	În acest model, examinarea s-a desfășurat în mod programat, dar cu aplicarea măsurilor de securitate necesare. Măsuri de securitate.	Neimplementat
2. Amânarea examenului	Examenul a avut loc cu o ușoară reprogramare a procedurii anterioare. Această abordare a permis un sfârșit de an mai ușor și organizarea examenelor într-un mod sigur.	Implementat parțial
3. Transferul procedurii de examinare online	Modelul de evaluare permite reducerea semnificativă și, în unele cazuri, eliminarea completă a riscurilor de contact social în timpul examinărilor. Punerea în aplicare a acestei proceduri necesită o pregătire tehnică ridicată a întregii infrastructuri IT necesare.	Implementat parțial
4. Eliminarea examenelor și utilizarea de date alternative	În acest model, examenele tradiționale sunt eliminate, iar deciziile de absolvire/admitere la universitate se bazează pe luarea în considerare a diferitelor date alternative privind rezultatele școlare ale elevilor.	Implementat parțial

Sursa: elaborat de autori în baza, COVID-19 Organizing and Conducting Exams and Assessments during School & University Closures – Resources & References [12].

În ceea ce privește utilizarea diferitelor modele de examinare, trebuie făcute două observații:

1. Procesul de examinare este adesea efectuat folosind mai multe modele diferite în același timp. Rusia, de exemplu, a reprogramat examenul de stat unificat (modelul 2) și a eliminat certificarea finală bazată pe Examenul principal de stat la sfârșitul clasei a 9-a (Model 4). Finlanda, Moldova, ș.a., a susținut examenul de absolvire a școlii în timp util (Model 1) și Moldova, Finlanda a implementat un examen de admitere la universitate online (Model 3). Larisa Pogolișa, Vlad Pîslaru, Lilia Granețkaia, Larisa Sadovei, menționează, că Modelele 3 și 4 necesită o revizuire majoră a sistemului de examinare. Aceste abordări pot fi puse în aplicare numai de acele țări care au experiență în utilizarea serviciilor digitale pentru

examene și care au reușit să colecteze și să țină evidența diferitelor rezultate ale învățării elevilor (examene, evaluări în cadrul școlii, portofolii etc.) pentru a documenta rezultatele învățării pe parcursul a mai multor ani. Gouëdard, Pont și Viennet [5, p. 14-16]. oferă următoarele măsuri practice și recomandări pentru managerii din domeniul educației în contextul unei strategii de învățare în caz de pandemie:

- Evaluarea resurselor necesare pentru a trece la abordări de învățare la distanță sau hibride: de exemplu, disponibilitatea benzii largi la nivel național, platformele de învățare online, dispozitivele tehnologice și disponibilitatea acestora pentru toți actorii al procesului educațional (instituțiile de învățământ, cadrele didactice, elevii, studenții și familiile acestora);
- Identificarea grupurilor de risc de abandon școlar sau cu acces limitat la resurse, precum și stabilirea de parteneriate financiare, logistice și sociale.
- Consolidarea cooperării între actorii implicați în procesul educațional: Încurajarea școlilor de a utiliza structurile existente, rețelele, centrele naționale de cadre didactice, universitățile, parteneriatele public-privat etc., pentru a pune în comun resursele, a face schimb de bune practici și a oferi structuri reactive și pentru a menține contactele în cadrul comunităților școlare;
- Respectarea orientărilor privind serviciile sociale și de sănătate: în sistemele educaționale în care școlile oferă servicii de alimentare și sociale (de exemplu, servicii psihologice sau de consiliere), ar trebui să se ia în considerare modalități alternative de furnizarea acestor servicii;
- Revizuirea formatului și conținutului activităților de evaluare: examene de sfârșit de semestru sau de sfârșit de an, metode de evaluare formativă pentru monitorizarea progresului curent al elevilor și alte procese de evaluare școlară sau sistemică pot fi revizuite pentru a le alinia la obiectivele intervenției educaționale.
- Elaborarea unui răspuns împreună cu alte părți interesate pentru a asigura un sprijin politic larg: întrucât rezultatele elevilor depind în mare măsură de menținerea unor relații strânse cu personalul didactic, este esențial ca profesorii să fie implicați în mod activ în crearea și punerea în aplicare a strategiei. Se recomandă, de asemenea, consultarea cu alți actori din sistemul de învățământ, cum ar fi sindicatele, asociațiile de părinți, și profesioniștii din domeniul educației și al sănătății. Acest lucru va garanta că soluția este cât mai bine adaptată la situația existentă și că ține cont de interesele tuturor părților interesate.
- Facilitarea comunicării între părțile interesate; Facilitarea și dezvoltarea comunicării între părțile interesate din comunitățile școlare și din întregul sistem educațional - pentru a menține contactul, pentru a crea încredere și pentru a compensa limitările interacțiunii offline. Aceste măsuri trebuie puse în aplicare atât la nivel național, cât și la nivelul școlii, utilizând instrumentele de comunicare disponibile (aplicații mobile și web, portalul școlii, buletine informative etc.);
- Stabilirea unei metode de feedback cu privire la progresele înregistrate în învățare, pentru a oferi răspunsuri și soluții în timp util la probleme specifice și pentru a implica mai bine cadrele didactice, elevii și părinții;

- Utilizarea tehnologiei pentru a sprijini transferul de cunoștințe și competențe, dar și pentru a consolida sentimentul de apartenență la o comunitate;
- Modificarea organizării învățării: scurtarea duratei lecțiilor, gruparea și regruparea elevilor și utilizarea diferitelor instrumente online pentru a oferi un nivel mai ridicat de versatilitate și oportunități de interacțiune;
- Echilibrarea cursurilor față-în-față și online pentru a reduce stresul asupra sănătății studenților și reorganizarea curriculumului;
- Asigurarea dezvoltării profesionale și a consolidării capacităților cadrelor didactice în timp util, în contextul influențării politicii școlare în ceea ce privește conținutul pedagogic și managementul școlar.

În general, măsurile propuse au potențialul de a reduce pierderile cauzate de limitarea formelor tradiționale de interacțiune offline între participanții la procesul educațional, și să faciliteze dezvoltarea și punerea în aplicare a unor noi practici de învățare. După cum a menționat Ludger Woessmann în *The Economic Impacts of Learning Losses*, "... învățarea nu înseamnă doar a fi în școală sau nu, ci este un concept mult mai cuprinzător, proces în care elevii trebuie să dobândească cele mai relevante și utile competențe" [6]. Criza are, fără îndoială, un impact negativ asupra sistemului educațional, dar, în același timp, oferă o oportunitate de a performa competențele și abilitățile atât elevilor cât și profesorilor.

Criza afectează, fără îndoială, sistemul educațional, dar oferă, de asemenea, o oportunitate de a explora și de a testa abordări alternative ale învățării, creând o legătură mai puternică și mai eficientă între instituțiile de învățământ, elevi și comunitățile lor.

CONCLUZII

În concluzie, prezentăm rezumatul priorităților esențiale de planificare în contextul educației.

Pe termen scurt:

- Identificarea elevilor cu risc de a nu se (re)înscrie și de a abandona școala;
- Decizii privind politicile de revenire la școală și etapele aferente;
- Adresarea aspectelor privind accesul la dispozitive digitale
- Colaborarea cu părinții și cu familiile pentru a sprijini revenirea la școală a copiilor;
- Adaptarea sprijinului privind tranziția între ciclurile de învățământ;
- Configurarea rețelelor școlare pentru a face schimb de practici;
- Evaluarea impactului crizei asupra bugetului alocat educației;
- Asigurarea de fonduri suplimentare pentru următorii ani și alocarea de fonduri către școlile, regiunile și elevii cei mai afectați

Pe termen mediu:

- Strategii pentru elevi și părinți pentru revenirea la școală a copiilor;
- Măsuri de prevenire a abandonului școlar: sprijinirea accesului la școală, a învățării și a bunăstării socio-emoționale;
- Implicarea continuă a părinților și a familiei;
- Conectarea tinerilor care nu frecventează școala la programe de dezvoltare a competențelor și la programe de tipul „a doua șansă”;

- Îmbunătățirea Sistemului informatic și a sistemelor de identificare a copiilor și tinerilor.

Pe termen lung:

- Politici și investiții pentru Sistemul informatic care să ofere date dezagregate sustenabile și pentru sistemele de monitorizare;
- O mai bună coordonare intersectorială pentru sprijinirea accesului la educație ;
- Politici și investiții cuprinzătoare pentru eliminarea tuturor barierelor de acces și participarea la educație inclusiv copiii cu dizabilități;
- Programe îmbunătățite de educație alternativă și programe de tipul „a doua șansă”.

Provocarea care îi așteaptă pe profesori, directori de școli, responsabili din sistemul de educație și factori de decizie de la nivel local și național este semnificativă. Dacă nu se va face față acestei provocări, impactul asupra copiilor, tinerilor, familiilor, comunităților și societăților la un nivel mai larg se va resimți pe tot parcursul vieții, atât din punct de vedere social, cât și economic. De aceea, îmbunătățirea rezilienței sistemului educație, prin planificarea unei educații de calitate , ar trebui să fie o prioritate maximă pentru următoarele luni și ani și ar trebui să fie principiul de bază al reconstruirii învățământului.

BIBLIOGRAFIE

1. BOLOTOV V. A., MERTALOVA T. A., Оценка качества образования в условиях дистанционного обучения: опыт проживания пандемии системами школьного образования стран постсоветского пространства. М.: «Алекс» (ИП Поликанин А.А.), 2021. ISBN 978-5-9618-0119-4
2. COREPANOVA I. E. Зона ближайшего развития как проблема современной психологии. În Психологическая наука и образование, nr. 2, 2002.
3. DEINEGO, N. Testarea adaptivă – mijloc de îmbunătățire a calității înmânatului. În: Materiale ale conferinței științifice cu participare internațională “Probleme actuale ale teoriei și practicii evaluării în învățământ”. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2007, p. 159-162
4. DEINEGO, N. Testarea adaptivă computerizată bazată pe teoria IRT. În: Materiale ale conferinței științifice cu participare internațională “Probleme actuale ale teoriei și practicii evaluării în învățământ”. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2007, p.162-166.
5. GOUËDARD Pierre, PONT Beatriz, VIENNET Romane, OECD. Education responses to Covid-19: implementing a way forward. în OECD Education Working Papers No. 224 Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020, <https://doi.org/10.1787/8e95f977-en>
6. HANUSHEK, Eric Alan, Ludger WOESSMANN. “The economic impacts of learning losses.” 2020. DOI:[10.1787/21908d74-en](https://doi.org/10.1787/21908d74-en)
7. PATRINOS Harry Anthony, SHMIS Tigran, NIKOLAEV Denis. The Impact of the Pandemic on Global Education Systems. 2020.
8. REIMERS F., SCHLEICHER A. *Schooling disrupted, schooling rethought: How the Covid-19 pandemic is changing education*. Secretary-General of the OECD, 2020. https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/education_continuity_v3.pdf.

9. REIMERS F.M., SCHLEICHER A. A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. OECD, 2020. V. 14.
10. REPERE METODOLOGICE privind organizarea procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2021-2022, MEC, Chișinău, 2021. Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mecc.gov.md/sites/default/files/dezvoltare_personala_-_ghidul_invatatorului_-_clasa_2_print_iulie_2021.pdf
11. UNESCO, Global monitoring of school closures caused by COVID-19. 2020 <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>.
12. COVID-19 Organizing and Conducting Exams and Assessments during School & University Closures – Resources & References, [unesco-covid-19-ed-webinar-4-resources.pdf](#)
13. HOTĂRIREA DE GUVERN nr. 161 din 2022 Chișinău Cu privire la aprobarea Avizului la proiectul de lege pentru modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 [Y:\300\2022\HOTARARI\16395\16395-redactat-ro.docx](#)
14. ORDIN MEC din 19.03.2020, nr. 350. Cu privire la aprobare Regulamentului-cadru de organizare a învățământului profesional tehnic în perioada în care accesul în instituții este restricționat. Disponibil la: [chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_cadru_5.pdf](#)
15. ORDIN MEC din 20.03.2020, nr. 366. Cu privire la organizarea activităților didactice în sistem online în instituțiile de învățământ superior. Disponibil la: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_act.didactice_online_universitati_1.pdf](#)
16. ORDIN MEC din 20.03.2020, nr. 368, Cu privire la suspendarea procesului educațional în instituțiile de învățământ. Disponibil la: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mecc.gov.md/sites/default/files/ord.meccnr.368_0.pdf
17. DISPOZIȚIA nr. 1 din 18 martie 2020, a Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova cu privire la suspendarea procesului educațional în cadrul instituțiilor de învățământ general, profesional și universitar, până la data de 31 martie 2020 inclusiv, cu revizuirea ulterioară a termenului indicat, în funcție de situație. Disponibil la: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_1_din_18.03.2020_a_cse_a_rm-1.pdf
18. УСАТИК 2.000. Тестирование. История, теория и практика. Surs electronic. Calea de acces: <http://www.usatic.narod.ru>.